

a tendency all over the world to significantly increase the number of cyber-attacks on critical information infrastructure, which includes medical institutions. The results of the inspections conducted by the Secretariat of the Commissioner for Electronic Health, MIS, health care institutions in Ukraine on the observance of the right to privacy were studied. The main problematic issues of informatization in the field of health care of Ukraine are identified: insufficient level of computer literacy of medical workers and lack of IT department in medical institutions; the technical characteristics of computer equipment in the vast majority do not meet the established requirements; There are many cases when a medical institution installs a medical information system, the functionality of which does not meet the established standards that operate around the world. Suggestions for improving the efficiency of work in this direction are given.

Key words: informatization, reforming, medical sphere, medical information systems, software product, international cooperation.

І. С. Пономаренко, А. М. Гуз. Міжнародна і вітчизняна практика впровадження медичних інформаційних систем. – Стаття.

Анотація. В статті проаналізовані тенденції впровадження вітчизняних і міжнародних медичних інформаційних систем. Визначені основні нормативно-правові акти, регламентуючі роботу по даному напрямку діяльності, включаючи технічну захист медичної інформації. Теоретично обґрунтовано, що впровадження і розвиток медичних інформаційних систем буде сприяти: забезпеченню доступності медичних послуг і підвищенню якості лікувально-діагностичного процесу для населення; оптимізації діяльності медичних спеціалістів; ефективному використанню трудових і економічних ресурсів для медичних установ; розробці і впровадженню стандартів для створення, зберігання і обміну медичними даними для державних установ; розробці нових рішень в області медицини на основі досліджень електронних медичних архівів для учених. Розглянуто позитивний досвід використання електронних медичних систем Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Естонії, Південної Кореї, Японії.

Обґрунтовано, що впровадження МІС – своєобразний ризик, так як медична інформація може опинитися в вільному доступі через кібератаку, умислений слив, помилки лікарів або медичних сервісів. Констатовано, що в нинішній час по всьому світу спостерігається тенденція до суттєвого збільшення кількості кібератак на критичну інформаційну інфраструктуру, до якої входять і установи медичного сектору. Досліджено результати проведених Секретариатом уповноваженого перевірок ГП «Електронне здоров'я», МІС, охоронних установ в Україні з дотримання права на приватність. Визначені основні проблемні питання інформатизації в сфері охорони здоров'я України: невідповідність комп'ютерної грамотності медичних працівників і відсутність ІТ відділу в медичних закладах; технічні характеристики комп'ютерного обладнання в більшості не відповідають встановленим вимогам; трапляються рідкі випадки, коли медична установа встановлює медичну інформаційну систему, функціонал якої не відповідає встановленим стандартам, діючим по всьому світу. Представлено пропозиції щодо покращення ефективності роботи в даному напрямку.

Ключові слова: інформатизація, реформування, медична сфера, медичні інформаційні системи, програмний продукт, міжнародне співробітництво.

УДК 341.1/8

В. С. Ржевська

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри міжнародного права

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА ЗА ПРАВОМ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ТА РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН

Анотація. У статті розглядаються положення конституції Китайської Народної Республіки та Республіки Казахстан, положення деяких законів Китайської Народної Республіки і офіційне тлумачення положень конституції Республіки Казахстан щодо співвідношення міжнародного й національного права.

Ключові слова: міжнародне право, національне право, конституція держави, офіційне тлумачення права, рішення міжнародних організацій та їх органів.

Важливою складовою вивчення міжнародно-правової проблеми співвідношення міжнародного і національного права є порівняння підходів різних держав до її вирішення в рамках їх національного права. Метою даного дослідження є порівняння співвідношення міжнародного і національного права за національним правом Китайської Народної Республіки та Республіки Казахстан.

Підстави для порівняння утворені наступними обставинами. Обидві держави є членами Шанхайської Організації Співробітництва (ШОС), установчий документ якої – Хартія ШОС – відносить до принципів цієї організації сумлінне виконання зобов'язань, що випливають з цієї Хартії та інших документів, ухвалених в рамках ШОС (стаття 2) [1]; тим самим на регіональному рівні та стосовно цієї організації підтверджується принцип сумлінного виконання зобов'язань за міжнародним правом. Також обидві держави є учасниками Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р., яка не дозволяє учасникам посилання на положення їх внутрішнього права як на виправдання для невиконання ними договору (стаття 27) і не дозволяє учасникам посилаючись на ту обставину, що їх згода на обов'язковість для них договору була виражена на порушення того чи іншого положення їх внутрішнього права, яке стосується компетенції укладати договори, як на підставу недійсності їх згоди, якщо тільки це порушення не було явним і не стосувалося норми їх внутрішнього права особливо важливого значення (стаття 46, ч. 1) [2].

Конституція Китайської Народної Республіки не містить окремої статті про зобов'язання з міжнародних актів і їх місце у внутрішньому праві держави. Проте Вступ до Конституції Китайської Народної Республіки передбачає, що Конституція, основний закон країни, має вищу юридичну силу [3, с. 27], з чого може бути зроблений висновок, що Конституція Китайської Народної Республіки має вищу юридичну силу також щодо міжнародних зобов'язань Китайської Народної Республіки в рамках її національного права.

Аналіз повноважень органів держави за Конституцією Китайської Народної Республіки показує, що Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників (вищого органу держави та її законодавчого органу) у період між сесіями цих зборів ухвалює рішення про оголошення війни у випадку, якщо країна піддається збройному нападові, або у випадку необхідності виконання міжнародних договірних зобов'язань зі спільної оборони від агресії (стаття 67 п. 18) [3, с. 41]. Таким чином, у Конституції Китайської Народної Республіки відображається положення Статуту ООН, а саме – його статті 51, відповідно до якого підставою для самооборони є збройний напад на державу [4]. Хоча у цій статті Статуту ООН не згадується безпосередньо виконання міжнародних договірних зобов'язань зі спільної оборони від агресії, оскільки у цій статті впроваджене поняття колективної самооборони, але не розкритий його зміст, можна твердити, що таке формулювання п. 18 статті 67 Китайської Народної Республіки є підтвердженням у її національному праві принципу сумлінного виконання зобов'язань за міжнародним правом; щоправда, це підтвердження стосується окремого прояву дії цього принципу, конкретного виду міжнародних зобов'язань у конкретній сфері – підтримки міжнародної безпеки.

Також Загальними положеннями цивільного права Китайської Народної Республіки передбачено, що, якщо міжнародними договорами, які укладені Китайською Народною Республікою або у яких вона бере участь, встановлені інші положення, ніж ті, які містяться в цивільному законодавстві Китайської Народної Республіки, застосовуються положення міжнародних договорів. Однак це не стосується договірних положень, щодо яких Китайською Народною Республікою зроблено застереження. Якщо законодавство Китайської Народної Республіки і міжнародні договори, які вона уклала або у яких вона бере участь, не містять певних настанов, можуть застосовуватись міжнародні звичаї (стаття 142, ч. 2 і 3) [5, с. 194].

Згадки про застереження до міжнародних договорів Китайської Народної Республіки, які утворюють спеціальний закон щодо правила про зверхність міжнародних договорів до Загальних положень цивільного права Китайської Народної Республіки, та про умови застосування міжнародних звичаїв, варті окремої уваги як такі, що свідчать про детальність правового регулювання питання співвідношення міжнародного і національного права за правом Китайської Народної Республіки. Оскільки в даному випадку йдеться про цивільно-правові відносини, очевидно, що в Загальних положеннях цивільного права Китайської Народної Республіки маються на увазі не звичаєві норми міжнародного публічного права, а звичаєві норми щодо приватноправових відносин. Цивільно-процесуальний кодекс Китайської Народної Республіки також містить аналогічне положення, хоча без згадок про міжнародні звичаї (стаття 238) [6, с. 306–307].

Конституція Республіки Казахстан (стаття 4) містить загальні положення щодо місця у її національному праві її міжнародних зобов'язань. Насамперед тут визначається, що норми міжнародних договірних і інших зобов'язань Республіки належать до її чинного права (стаття 4, ч. 1). Варто одразу ж звернути

увагу на те, що у Конституції Республіки Казахстан визначається місце у системі її національного права власне її міжнародних зобов'язань, а не їх джерел (договорів, звичаїв тощо), і що тут окремо згадуються зобов'язання Республіки, які мають інші джерела, ніж міжнародні договори.

Надалі у Конституції Республіки Казахстан зазначається, що Конституція має вищу юридичну силу і пряму дію на всій території держави (стаття 4, ч. 2). Міжнародні договори, ратифіковані Республікою, мають пріоритет перед її законами. Порядок і умови дії на території Республіки Казахстан міжнародних договорів, учасником яких є Казахстан, визначаються законодавством Республіки (стаття 4, ч. 3). Також передбачається, що всі міжнародні договори, учасником яких є Республіка Казахстан, як і всі її закони, публікуються. Офіційне опублікування нормативних правових актів, що стосуються прав, свобод і обов'язків громадян, є обов'язковою умовою їх застосування (стаття 4, ч. 4) [7].

Конституційна Рада Республіки Казахстан, яка дає офіційне тлумачення норм її Конституції, визначила, що:

1) переважну юридичну силу перед законодавством Республіки мають міжнародні договори, укладені нею відповідно до Конституції Республіки, у встановленому законодавством порядку і ратифіковані Парламентом Республіки шляхом ухвалення відповідного закону [8]. Отже, ратифіковані міжнародні договори Республіки Казахстан посідають у її національному праві місце між її Конституцією і її законами, поступаючись юридичною силою Конституції і переважаючи закони;

2) пріоритет міжнародних договорів перед законами передбачає ситуативну перевагу норм таких договорів у випадках колізій з нормами законів, і нератифіковані міжнародні договори такого пріоритету перед законами Республіки не мають [8];

3) щодо рішень міжнародних організацій і їх органів – що рішення міжнародних організацій і їх органів, учасником яких є Республіка Казахстан, можуть набувати юридичних властивостей ратифікованого Республікою міжнародного договору, у випадку безпосередньої вказівки на обов'язковий характер для Казахстану даних рішень у міжнародному договорі, ратифікованому Республікою Казахстан. Рішення міжнародних організацій і їх органів, які порушують положення Конституції Республіки Казахстан про те, що суверенітет Республіки поширюється на всю її територію і про неприпустимість зміни встановлених Конституцією унітарності і територіальної цілісності держави, форми правління Республіки, не можуть бути визнані як обов'язкові для Казахстану. У випадку колізії між обов'язковим для Казахстану рішенням міжнародної організації і (або) її органу і нормативними правовими актами Казахстану діє рішення міжнародної організації і (або) її органу до усунення такої колізії. Рішення міжнародних організацій і їх органів, які обмежують конституційні права і свободи людини і громадянина, пріоритету перед нормативними правовими актами Республіки Казахстан мати не можуть [9].

Також Конституція Республіки Казахстан (стаття 8) містить положення, яке визначає ставлення цієї держави до норм міжнародного права незалежно від їх форми: «Республіка Казахстан поважає принципи і норми міжнародного права, проводить політику співробітництва і добросусідських відносин між державами, їх рівності й невтручання до внутрішніх справ одна одної, мирного вирішення міжнародних спорів, відмовляється від застосування першою збройної сили» [7].

Тут з числа основних принципів міжнародного права безпосередньо згадуються принципи співробітництва, суверенної рівності, невтручання у внутрішні справи, мирного вирішення міжнародних спорів і незастосування сили або загрози силою; проте варто уваги, що вони згадуються не як принципи, а як характеристика політики держави, що має їм відповідати. Завдяки згадці у Конституції Республіки Казахстан принципи міжнародного права стають складовою її права [10, с. 40–41].

Аналіз зазначених положень показує, що право як КНР, так і Республіки Казахстан встановлює пріоритет конституції держави над її міжнародними зобов'язаннями в рамках національного права. Пріоритет міжнародних договорів щодо національного законодавства в КНР встановлений окремими законами щодо цих законів; конституція Республіки Казахстан надає ратифікованим міжнародним договорам пріоритет над національними законами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хартия Шанхайской Организации Сотрудничества, 2002. *ШОС. Россия 2019–2020. Шанхайская Организация Сотрудничества*. URL: <https://sco-russia2020.ru/images/17/25/172532.pdf> (дата звернення 10.04.2022).
2. Віденська конвенція про право міжнародних договорів, 1969. *База даних «Законодавство України»/ВР України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text (дата звернення 10.04.2022).
3. Конституция Китайской Народной Республики, 1982. *Современное законодательство Китайской Народной Республики* / сост. Л. М. Гудошников. М. : ИКд «Зерцало-м», 2004. С. 24–55.

4. The Charter of the United Nations, 1945. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text> (дата звернення 10.04.2022).
5. Общие положения гражданского права Китайской Народной Республики, 1986. *Современное законодательство Китайской Народной Республики* / сост. Л. М. Гудошников. М. : ИКД «Зерцало-м», 2004. С. 169–196.
6. Гражданский процессуальный кодекс Китайской Народной Республики, 1991. *Современное законодательство Китайской Народной Республики* / сост. Л. М. Гудошников. М. : ИКД «Зерцало-м», 2004. С. 259–313.
7. Конституция Республики Казахстан, 1995 г. Эділет. *Информационно-правовая система нормативных-правовых актов Республики Казахстан*. URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000_ (дата звернення 10.04.2022).
8. Об официальном толковании пункта 3 статьи 4 Конституции Республики Казахстан. Постановление Конституционного Совета Республики Казахстан от 11 октября 2000 года N 18/2. Эділет. *Информационно-правовая система нормативных-правовых актов Республики Казахстан*. URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/S000000018_ (дата звернення 10.04.2022).
9. Об официальном толковании норм статьи 4 Конституции Республики Казахстан применительно к порядку исполнения решений международных организаций и их органов. Нормативное постановление Конституционного Совета Республики Казахстан от 5 ноября 2009 года № 6. Эділет. *Информационно-правовая система нормативных-правовых актов Республики Казахстан*. URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/S090000006_ (дата звернення 10.04.2022).
10. Конституция Республики Казахстан. Научно-практический комментарий / под ред. М.Т. Баймаханова и др. Алматы : Паритет, 2010. 400 с.

V. Rzhavska. The correlation of international and domestic law under the law of the People's Republic of China and of the Republic of Kazakhstan. – Article.

Summary. *In the article considered are the provisions of the constitutions of the People's Republic of China and of the Republic of Kazakhstan, the provisions of several laws of the People's Republic of China and the official interpretation of the provisions of the constitution of the Republic of Kazakhstan concerning the correlation of international and domestic law.*

Key words: *international law, domestic law, the constitution of a state, the official interpretation of law, the decisions of international organizations and their organs.*

В. С. Ржевская. Соотношение международного и национального права согласно праву Китайской Народной Республики и Республики Казахстан. – Статья.

Аннотация. *В статье рассматриваются положения конституций Китайской Народной Республики и Республики Казахстан, положения некоторых законов Китайской Народной Республики и официальное толкование положений конституции Республики Казахстан касательно соотношения международного и национального права.*

Ключевые слова: *международное право, национальное право, конституция государства, официальное толкование права, решения международных организаций и их органов.*